

FÖRBUNDET SVENSKA

FINLANDSFRIVILLIGAS

TIDNING

ISSN 0015-5225

ÅRSMÖTESNUMMER

Nr 1 - 1992 - Årgång 52



Utgiven av
Förbundet Svenska Finlandsfrivilliga
Medlem av
World Veterans Federation (WVF)
Federation Mondiale des Anciens
Combattants (FMAC)



Finlands säkerhetspolitik i ett föränderligt Europa

Finlands försvarsminister Elisabeth Rehn tal vid Svenska Finlandsfrivilligas höstsammankomst i Stockholm 29 november 1991.

SOM INLEDNING till mitt föredrag vill jag framföra mitt tack till ordförande Mascoll Silfverstolpe för den synnerligen hjärtliga inbjudan han sänt mig. Det är en fin känsla att uppleva den samhörighet, som uppstod redan i ett avlägset förgånget och vars rötter står att finna i Sveriges och Finlands gemensamma historia.

DÅ VINTERKRIGET BRÖT ut i Finland för över 50 år sen väcktes i våra västra grannländer en önskan att delta i Finlands försvar. Till minne av detta har julljusen tänts i den gran på gården utanför Karlbergs slott som är en gåva av de finska veteranerna. Den granen är en varje år återkommande hälsning till vinterkrigets nordiska frivilliga veteraner. Den är en gest av tacksamhet för det andliga och materiella stöd, som kom oss till del för nästan ett halvt århundrade sedan.

Den generation som upplevt kriget är väl bekant med den finska metaforen "Veljet, nyt mennään ja luja!", d.v.s. "Bröder, nu framåt och det snabbt!" Detta uttrycker på ett synnerligen symboliskt sätt också situationen idag. I Europa upplever man integration, frigörelse, förnyelse och demokratisering. Utanför utvecklingen står varken gränserna mellan staterna eller de statliga strukturerna. De konstellationer som andra världskriget skapade är verkligen föremål för stora förändringar.

Förutom att förändringarna i vår del av världen är djupgående, kännetecknas utvecklingen idag av en stor snabbhet. Det är skäl att inte skämma med viktiga saker, men jag kan inte låta bli att nämna ett för mig personligen positivt exempel ur detta flöde av förändringar: Oavsett den rätt stora mängd tal jag hållit under min tid som minister, har jag faktiskt inte ens behövt över-

våga att hålla samma tal två gånger. Det har alltid funnits ämnen till ett nytt tal.

Jag har under de senaste tiderna ett flertal gånger blivit tillfrågad om min uppfattning om den nya europeiska arkitekturen. Kommer de gamla systemen att ersättas av nya? Vilket är slutresultatet? På de här frågorna har knappast någon ännu ett färdigt svar. Också de som sitter i centrum av det nya europeiska säkerhetssystemets skapelseprocess förefaller tillsvidare helt villrådigas.

DEN NYA SITUATIONEN har redan påverkat militäralliansernas position. Under efterkrigstiden var bilden av militäralliansernas uppgift entydig: att skrämma, hota och vid behov kämpa med den motsatta sidans trupper. I och med upplösningen av Warszawapakten och utvecklingen i Europa är den här fiendebilden inte längre trovärdig.

I östra Mellanuropa och i Sovjetunionen har upplösningen av Warszawapakten lyft nationalitetsfrågorna till ytan. Vid de lösningar som gjordes efter andra världskriget



Försvarsminister Elisabeth Rehn

trängdes dessa frågor åt sidan med järnhand, och de förblev där så länge militärallianserna fortlevde.

Forts sid 4

Sverige och det fria Finland under 75 år

Av Claës Skoglund

DEN 6 DEC 1917 UTFÄRDADE den borgerliga regeringen Svinhufvud Finlands frihetsförklaring. Ett erkännande kom snabbt från Lenin i Petrograd, där en statskupp någon månad tidigare fört bolsjevikerna till makten. Förhoppningen var att detsamma ju förr dess bättre skulle ske även i Finland.

Sverige erkände som andra stat Finland. I övrigt iakttog vi som vanligt en försiktig, neutral hållning. Första världskriget rasade fortfarande. Tyskland behärskade Östersjön och understödde finländska frihetssträvanden, bl a genom att utbilda "Jägarna", grunden för den blivande officerskåren.

Så kom följderiktigt det "röda" upproret och

det krig som ömsom benämnts frihetskrig och inbördeskrig. Mannerheim, tidigare general i kejserliga ryska armén, fick överbefälet på den segrande "vita" sidan. Svenska Brigaden av frivilliga deltog.

Vart Åland skulle höra grumlade de svenskfinländska relationerna. Öster om Bottniska viken stod man på sig och Åland förblev finländskt men med en neutral status.

FINLANDS MILITÄRPOLITISKA läge var vanskligt gentemot det uppväxande Sovjetunionen (SSSR). Mannerheim, under kort tid riksföreståndare, gillade inte den tyska anknytningen. Han tog engelska kontakter. Så följde randstatsorienteringen. Även Estland, Lettland, Li-

Forts sid 3

Elisabeth Rehn . . .

Forts fr sid 1

En annan faktor som skapar instabilitet är den betydande ekonomiska ojämlikheten mellan öst och väst. En närmare anpassning av nationalekonomierna i Väst Europa och östra Mellan Europa samt Sovjetunionen till varandra kommer att ta år, sannolikt årtionden i anspråk. En ekonomisk integration av de olika delarna i Europa är likväl oerhört viktig. Ingenting skulle vara mer ödesdigert för Europa än att vår världsdel skulle delas itu av en ny typ av "fattigdomsridå". En sådan ridå skulle förr eller senare skapa också politiska och i värsta fall kanske också militära konfrontationer.

Min tredje kommentar gäller den nedrustning som kommit i gång i Europa. År 1988 beslöt Förenta Staterna och Sovjetunionen att helt avstå från kärnvapenbestyckade medeldistansrobotar. Likaså kommer vardera parten i det nyligen undertecknade, fastän ännu inte ratificerade START-avtalet mellan stormakterna, att förstöra ca en tredjedel av de strategiska kärnspeksarna. Det senaste initiativet om nedrustning gäller de taktiska kärnvapnen. Det är skäl att till samma positiva utveckling föga också åtgärderna i syfte att minska de konventionella styrkorna i Europa, där resultat redan uppnåtts och vilka vidtagits av länder som hört till militärallianserna.

FRÄNSETT AVTALET OM medeldistansvapen gäller de övriga nedrustningsåtgärderna blott begränsning av vapen, inte en total nedrustning. Om t.ex. START-avtalet förverkligas innebär det att antalet strategiska vapen minskas till den nivå de befann sig då förhandlingarna inleddes i början av 1980-talet. Också förhandlingarna om de konventionella vapnen i Europa lämnar kvar en väldig mängd vapen i vår världsdel.

Förenta Staternas beslut att dra in över hundra baser de närmaste åren motsvarar de inskränkningar, som Sovjetunionen företagit under några års tid. Tyngdpunkten för de bägge stormakterna ligger i Europa. Det här föranleder ett antal frågor om de nuvarande och framtida säkerhetspolitiska arrangemangen i vår världsdel. För detta byggnadsarbete finns många villiga eller potentiellt villiga: åtminstone NATO, Europeiska gemenskapen, Väst europeiska unionen och KSSE har varit aktuella. Det visar att vår världsdel, trots att stormaktsblocken dragit sig ifrån varandra, inte kommer att bli ett militärt romrum. För närvarande förefaller utvecklingen leda till en ökad betydelse för de nationella försvarssystemen. Till detta hör också det förenade Tysklands växande betydelse. Tysklands spelrum kommer att öka i såväl politiskt som militärt avseende.

Sammanlagt kan man alltså konstatera, att utvecklingen i det övergångsskede, som Europa för närvarande befinner sig i, inbegriper många faktorer, både positiva och sådana som åstadkommer instabilitet. Att situationen tills vidare består av så många oklara faktorer innebär, att ett urval av militära system kommer att upprätthållas. Inte i ett enda land i Europa har man avstått från det nationella försvaret. Man håller på att övergå från militäralliansernas tid till att betona försvarets nationella utgångspunkter.

FINLANDS POSITION är oförändrad i detta avseende. Utgångspunkterna för Finlands svar har också hittills varit rent nationella. Målet har varit och är alltså att bevara självständigheten under alla förhållanden. Kanske just det har varit ägnat att bidra till att försvaret i Finland har uppfattats som hela folkets gemensamma

sak. Något som utan undantag kommit till synes i alla undersökningar, där man tagit mått på försvarsviljan. I de här undersökningarna har Finland befunnit sig i den absoluta toppen i Europa.

Vår försvarspolitik är bokstavligen helt defensiv. I Finland, liksom även här i Sverige, är försvarets uppgift att stöda landets utrikespolitiska ledning, och för sin del ge utrikespolitiken trovärdighet, speciellt om tiderna blir sämre. Detta förutsätter å sin sida att försvarsförmågan också i teknologiskt avseende kan upprätthållas på den nivå som tidens krav förutsätter. Uppfyllandet av detta centrala krav är en nyckelfråga i framtiden. Trovärdighet kan enligt min mening uppnås endast genom en målmedveten och långsiktig försvarspolitik.

Finland är på samma sätt som sitt grannland Sverige beläget i en militärpolitisk skarv, vars strategiska betydelse alljämt är synnerligen stor både för Sovjetunionen och NATO. Här har neutraliteten en positiv betydelse, som alla parter erkänner. Det har på ett synnerligen konkret sätt kommit fram vid de officiella besök som jag i år har avlagt både i Sovjetunionen och Förenta Staterna.

I DET NORDISKA försvarspolitiska pusslet utgör Finlands luftrum en viktig del. Man kan med fullt skäl säga, att kriget vid Persiska viken allmänt har understrukit luftrumets betydelse. Det gäller särskilt det luftrum som gränsar till Sovjetunionen samt luftförsvaret. I det här sammanhanget aktualiseras frågan om förnyandet av Finlands jaktplan. Jag vill också här framhålla, att det för Finland inte är fråga om en ny upprustning utan bara om anskaffning av nya plan istället för de gamla som är slutanvända och som vi är tvungna att göra oss av med. Just nu går vi igenom offerterna, och förhoppningsvis kan beslutet om vilken typ som skall anskaffas fattas före nästa sommar.

Ett annat geografiskt område som traditionellt ges hög prioritet vid Finlands försvarspolitiska bedömning och planering är helt naturligt Östersjöområdet. De bägge tyska staternas samgående och den omständigheten att Sovjet dragit sig tillbaka från det centrala Östeuropa ändrar och har redan ändrat kuststaternas militära utgångspunkter.

DEN POLITISKA och militära frigörelse, som de stater i Mellan Europa vilka hört till Sovjetunionens maktssfär genomgått, är i Europa en historisk händelse, som vi alla är glada över. Den återuppnådda självständigheten i Estland, Lettland och Litauen är en utveckling som svarar mot såväl Finlands som Sveriges förhoppningar.

Återinförandet av politisk frihet under oförmanliga ekonomiska förhållanden kan likväl göra det centrala Östeuropa till en tidsinställd bomb, vars fredliga desarmering är förenlig med allas vårt intresse. De våldsamma händelserna i Albanien och Jugoslavien väcker oro. Vid en snabb bedömning kan de oroshärdarna förefalla avlägsna, då det är fråga om Finlands försvarspolitik. En sådan slutsats skulle ändå utgöra en optisk synvilla. Vi lever idag i ett Europa där alla är beroende av alla. Till detta förpliktas vi redan genom KSSE-avtalet, för vars uppföljningsmöte i mars 1992 Finland är värd.

JAG HAR HITTILLS BERÖRT Finlands försvarspolitiska synpunkter närmast i ljuset av yttre faktorer. Försvarspolitik är naturligtvis också inrikespolitik. Inrikespolitiken påverkar väsentligt försvarspolitikens förmåga att svara på yttre utmaningar. Förändringarna och utvecklandet av det nationella försvaret kräver resurser. I det avseende har de parlamentariska försvarskommittéernas betänkanden fungerat som utmärkta rättesnören i Finland, och detsamma gäller den

parlamentariska försvarspolitiska delegationens betänkande, vilket blev färdigt för ca ett år sen. De parlamentariskt förankrade riktlinjer, som anges i dessa betänkanden, har skapat en tillfredsställande grund, och med den som utgångspunkt har vi kunnat förbättra vår försvarsmakts tillstånd och prestationsförmåga.

Utan att närmare gå in på detaljerna i betänkandena kan jag ändå konstatera, att det senast färdigställda betänkandet innehåller förslag bl.a. till ett målmedvetet utvecklande av alla försvarsgrenar. Delegationen rekommenderar, att för det militära försvaret, exklusive pensioner, på 1990-talet skulle användas ca 90 miljarder mk beräknat enligt prisnivån år 1990 så, att försvarsutgifterna inte överskrider 1,5 procent av brutonationalprodukten.

NÄSTA ÅR FIRAR VI Finlands självständighets 75-årsjubileum. En särskild plats i programmet under jubileumsåret kommer också att intas av våra krigsveteraner. Till detta ansluter sig bland annat Finlands regerings åtgärder i syfte att förbättra veteranernas sociala och ekonomiska ställning.

I detta sammanhang får vi inte heller glömma de uppoffringar som de utländska frivilliga gjort för Finlands självständighet. Som ett uttryck för vår tacksamhet har vi i Finland för avsikt att i samband med vår självständighets jubileumsår utvidga veteranteckenssystemet till att omfatta också utländska frivilliga.

Det är Er förtjänst, värderade veteraner, att vi i Finland med tillförsikt nästa år kan fira vår självständighets 75-årsjubileum. Jag önskar Er alla framgång och hälsa.

Fotnot. Vi erinrar om att Elisabeth Rehn höll sitt tal 29 nov förra året. Mycket har hänt, och händer innan detta kommer i tryck.

De frivilligas nattvardskalk till Karlbergs slottskapell

Genom försorg av Hans Åkerhielm har den nattvardskalk, som användes vid de svenska frivilligförbanden, nu fått en värdig plats i Karlbergs slottskapell i anslutning till minnestavlan över stupade i Finland. Kalken, som finns avbildad i vår historik, har inskriptionen "Denna kalk gjorde helig tjänst först vid Frivilligkåren 1940, sedan vid Hangöbataljonen 1941 och slutligen vid Frivilligkompaniet 1942-1944".

Vapenbrödramöte i Kramfors

Västernorrlands Vapenbrödräfnings höstmöte hölls i år för första gången i Kramfors 13 nov. Familjen Thunberg tog emot ett antal medlemmar från Långsele, Sollefteå, Härnösand och Sundsvall till en årtoppsträff. De fyra timmarna förflöt snabbt. Smeds berättade något från besöket av 220 personer från Vasanejdens veterandistrikt den sista maj samt från deltagandet i Världsveteranmötet i Helsingfors i oktober. Magnus Johansson har låtit göra större kopior av gamla foton från Svir. Dessa överlämnas genom Börje Hedmans försorg till Regementsmuseets Frivillighörna i Sollefteå. Vi har från Georg Nordman i Vasadistriktet erhållit uppgift om att de planerar en resa till Karelen kommande vårsommar, för besök i det gamla stridsområdet. Vi kommer att få närmare uppgifter om resan. Vi är välkomna att deltaga. Flera av våra medlemmar var där i Frivilligkomp och även i Finska förband. Ev. kommer årsmötet att hållas något senare på våren än den sedvanliga tiden i mars.

S S S